

Nieuwsbrief onderzoek Jeugd, Zorg en Sport

Januari 2016

Het onderzoeksproject Jeugd, Zorg en Sport van Wageningen University, FlexusJeugdplein, Rotterdam Sportsupport, het Kenniscentrum Sport en de gemeente Rotterdam richt zich op sport als middel in de jeugdzorg. Via deze vijfde nieuwsbrief brengen we je op de hoogte van de ontwikkelingen binnen dit onderzoeksproject. In deze nieuwsbrief komen vier onderwerpen aan bod: het vervolg op het onderzoek naar een succesvolle samenwerking tussen jeugdzorg en sport; de eerste resultaten van het onderzoek onder kwetsbare jongeren; een verslag van het symposium Jeugd, Zorg en Sport 1 december jongstleden; en een samenvatting van het GOAL-project.

Het vervolg: wat zijn factoren voor een succesvolle samenwerking tussen jeugdzorg en sport

---

Voor het deelonderzoek naar de elementen van een succesvolle samenwerking tussen jeugdzorg en sport zijn in 2015 in totaal 23 interviews afgenomen met mensen van sportverenigingen, jeugdhulpverleners en zogenoemde verbinders (vaak Buurtsportcoaches). De analyse van deze interviews vindt op dit moment plaats. Het resultaat hiervan wordt een artikel in een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift en een Nederlandstalige samenvatting van de resultaten.

Als vervolg op de interviews over de samenwerking tussen jeugdzorg en sport, nemen we op dit moment een online enquête af met mensen die werken in samenwerkingsverbanden – ook wel coalities genoemd - waarin zowel zorg/welzijn als de sport- of beweegsector betrokken zijn. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om samenwerking bij sportactiviteiten voor jongeren in de jeugdzorg. De vragen in de enquête gaan over hoe de betrokkenen de samenwerking ervaren, over de context waarin de samenwerking plaatsvindt, over de organisatie van de samenwerking en over de resultaten van het samenwerken. Het doel van de enquête is verdere kennisontwikkeling over succesvol samenwerken in coalities van zorg/welzijn en sport, en deze kennis te verbinden aan de resultaten uit de interviews. Vinden we via de enquête de zelfde bevorderende en belemmerende factoren voor dit type samenwerking of verschillen de resultaten van elkaar? En wat betekenen deze overeenkomsten of verschillen dan voor beleid en praktijk? De conclusies van dit deel van het onderzoek worden samengevat in concrete aanbevelingen die organisaties betrokken bij samenwerkingen tussen zorg/welzijn en sport kunnen gebruiken bij de verdere ontwikkeling van sportprojecten met sociaal-maatschappelijke doelstellingen.

Interviews met jongeren

In een eerdere studie hebben we sportcoaches geïnterviewd over hoe zij de persoonlijke ontwikkeling van kwetsbare jongeren stimuleren tijdens het sporten. Uit deze interviews kwam naar voren dat de sportcoaches vooral bezig waren met het creëren van een gezellig en leuk sportklimaat. De aandacht voor het aanleren van vaardigheden (zoals plannen, evalueren, reflecteren etc.) was beperkt. Dat wil echter niet zeggen dat jongeren deze vaardigheden niet leren tijdens het sporten. De meeste sportcoaches waren er namelijk van overtuigd dat dit wel het geval was. De vraag blijft echter of kwetsbare jongeren tijdens het sporten inderdaad vaardigheden op doen en hoe jongeren zelf het sporten ervaren.

Om deze vraag te beantwoorden zijn we interviews gaan afnemen met kwetsbare jongeren in de leeftijd van 11 tot 17 jaar. De jongeren werden benaderd via verschillende jeugdzorginstellingen, speciaal onderwijs scholen en sportverenigingen.

Diversiteit in motivatie om te sporten

De resultaten van de interviews laten zien dat de motivatie van de jongeren om te sporten zeer divers was. De meest genoemde reden om te sporten was het hebben van plezier, alsmede het hebben van plezier in het beter worden in je sport. Andere redenen om te sporten waren gerelateerd aan de verwachte uitkomsten van het sporten voor de jongeren zoals het maken van vrienden, het verbeteren van je gezondheid, en een afleiding vinden voor de dagelijkse problemen.

Inzicht in vaardigheden

De diversiteit was ook terug te vinden in de manier waarop jongeren hun sportervaringen beschreven. Voor veel jongeren was plezier gerelateerd aan het beter worden in je sport, waarbij de jongeren ook lieten zien dat ze zich sterk bewust waren van de vaardigheden die ze tijdens het sporten hadden of juist ontbraken. Dit waren niet alleen sporttechnische vaardigheden (zoals schieten op doel of de bal kunnen controleren) maar ook meer brede vaardigheden zoals het houden van overzicht, goed kunnen communiceren of het samenwerken in een team. De sportcoach speelde een zeer belangrijke rol in de verhalen van de jongeren als het ging om de zichtbaarheid van de vaardigheden tijdens het sporten.

Jongere: En op nummer 10 heb je veel meer overzicht nodig want je moet goed over het veld heen kijken enzo... wat je... ja... naar wie je moet passen. Want je moet niet naar iemand passen die buitenspel staat.

Interviewer: Is dat ook iets waar je goed in bent dan, dat overzicht houden?

Jongere: Ja ik kan wel goed overzicht... maar ik praat te weinig. Ik houd mijn mond meer en dan zegt de trainer van jah... je moet meer praten enzo.

Vertrouwen tijdens het sporten

De ervaringen van de jongeren gingen ook vaak over het (gebrek aan) vertrouwen tijdens het sporten. Dit vertrouwen kon gerelateerd zijn aan de individuele speler (het vertrouwen dat je nieuwe dingen kunt leren), aan de sportcoach (het vertrouwen dat de coach zal helpen om obstakels te overwinnen) en aan het team (het vertrouwen dat het team je zal steunen). Als dit vertrouwen afwezig was dan kon dit ook leiden tot het stoppen met sporten.

Jongere: Maar als je denkt, dit is wel leuk ... ja moet je gewoon gaan doorzetten en oefenen. En niet denken, ik kan het niet, doorzetten en alleen maar denken... ik kan het ... ik kan het... en op een gegeven moment gaan het vanzelf ook goed.

Het team aspect

Een belangrijk aspect binnen de verhalen betrof het team. Voor de meeste jongeren was het belangrijk om tijdens het sporten te laten zien dat je er alles er uit haalt wat er in zit. Het ging dan om het tonen van de vastberadenheid om te leren, beter te worden en uiteindelijk ook om competities te winnen. Alhoewel deze vastbeslotenheid door bijna alle jongeren als een belangrijke waarde werd gezien, was het niet voor iedere jongeren vanzelfsprekend dat ze dit ook konden naleven. Voor sommige jongeren was de sportomgeving dan ook een bron van faalervaringen, wat kan leiden tot gevoelens van isolatie of afwijzing en een verlaagd zelfvertrouwen.

Jongere: Ik heb toen ik klein was had ik wel op voetbal gezeten. Maar daar ben ik wel later onderuit gegaan, omdat eh... de andere kinderen vonden dat ik slecht was en ze niet naar mij over wouden passen. Dan denk ik ook van... ja dan stop ik maar als ze toch niet naar mij overpassen.

Leren tijdens het sporten

Voor sommige jongeren was sport meer dan een nuttige vrijetijdsbesteding. Zij hadden het gevoel dat ze tijdens het sporten vaardigheden leerden die ze ook in een andere setting konden gebruiken, bijvoorbeeld op school of thuis.

Interviewer: Ja. Ok. En wat is het allerleukste moment wat je kan herinneren van afgelopen vijf jaar eigenlijk..

YO: Leren ja... dat je ziet dat je zo bent gegroeid in het sporten. Dat je hier bent begonnen en uiteindelijk gewoon hier bent. Dat is ja... Is handig. Als je ziet... als je ziet hoe het te werk gaat enzo. Dat je zeg maar... dan boots je in je hoofd net zo'n grafiek ... dat je ziet dat je hier bent en uiteindelijk daar bent. Nu, dat je nu daar bent. Ja. En ook ... het heeft je gemaakt wat je bent een beetje. Van hoe je denkt, hoe je bent... hoe je kijkt naar de wereld. Je geduld, ook.

Kortom, de sportervaringen van de kwetsbare jongeren bevatten zowel positieve als negatieve aspecten. De sportomgeving bevat een aantal elementen die kunnen zorgen voor faalervaringen en gevoelens van isolatie of buitensluiting. De sportcoach speelt een belangrijke rol in het versterken van positieve ervaringen en het verzachten of verminderen van negatieve ervaringen. De resultaten van deze studie zullen gepubliceerd worden in een wetenschappelijk tijdschrift.

Verslag symposium Jeugd, Zorg en Sport

Op 1 december werd in De Nieuwe Banier in Rotterdam het tweede symposium Jeugd, Zorg en Sport gehouden. Halverwege het project presenteerden de onderzoekers van Wageningen University de tussenresultaten van het onderzoek en vertelden een aantal gasten uit het land iets over hun initiatief, project of onderzoek op het gebied van jeugd, zorg en opvoeding. Vragen en dilemma's werden aan de deelnemers voorgelegd.

Groeiende belangstelling

Het onderzoeksproject Jeugd, Zorg en Sport loopt nu twee jaar. In die periode is veel gebeurd, zowel in het onderzoek, als in beleid en praktijk. Door de decentralisaties is meer nadruk op preventieve hulp en hulp via informele netwerken komen te liggen. De sportvereniging kan onderdeel zijn van dit informele netwerk en op steeds meer plekken in het land is aandacht voor de sportvereniging als belangrijk opvoedklimaat voor kwetsbare jeugd. Het deelnemersaantal aan het bescheiden gecommuniceerde symposium weerspiegelde die groeiende belangstelling voor samenwerking tussen jeugdzorg en sport. In de theaterzaal moesten de laatste deelnemers genoeg nemen met een plekje op de trap. De deelnemers kwamen uit heel Nederland en uit België. Zij vertegenwoordigden een grote diversiteit aan betrokken organisaties. Zo werd onder andere deelgenomen door (beleids)medewerkers van gemeenten, jeugdzorgorganisaties, sportbonden en sportverenigingen, studenten van hogescholen en universiteiten, pedagogisch medewerkers, jongerenwerkers en buurtsportcoaches. Dit gemêleerde gezelschap maakte enthousiast gebruik van de mogelijkheden voor interactie, kennis- en ervaringsuitwisseling en netwerken. Nieuwsgierig naar de kennis, inzichten en adviezen die het symposium heeft opgeleverd, lees dan het hele verslag.

Door: Anne Kooiman, Hoogeschool Rotterdam

Landelijke en andere lokale overheden zetten sport steeds vaker in als middel om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. De politieke en publieke verwachtingen zijn hooggespannen. Uit (inter)nationaal onderzoek van onder andere het Verwey-Jonker Instituut, blijkt echter dat we van sportdeelname op zich geen eenduidige positieve effecten mogen verwachten. De voorwaarden waaronder de sportactiviteiten worden aangeboden zijn bepalend. De basisvoorwaarde is een positief pedagogisch klimaat op sportclubs en op straten en pleinen. Hier dienen vrijwillige en professionele begeleiders te zorgen voor een veilig klimaat, waar zorgsignalen tijdig worden opgemerkt. De maatschappelijke opbrengsten worden groter naarmate de sportbegeleiders beschikken over de juiste pedagogische competenties en zij een pedagogische relatie aangaan met de jeugd. Zij hebben daarbij aandacht voor het ontwikkelen van vaardigheden bij jongeren die ook belangrijk zijn buiten de sport. Een voorwaarde om dit alles te bereiken is een hechte samenwerking tussen sportverenigingen en jeugdhulp- en welzijnsorganisaties.

Een samenhangende inzet van sport

In Rotterdam woont ruim de helft van de Rotterdamse jeugd in een achterstandswijk. Bijna een vijfde groeit op in een gezin met een uitkering. Het is geen eenvoudige opgave om deze jongeren te begeleiden naar onderwijs en/of werk en ze daar te houden. Voor jongeren kan sport een wezenlijke bijdrage leveren aan het verbeteren van de fysieke en mentale gezondheid, het aanleren van sociale vaardigheden en het kan schooluitval, overlast of criminaliteit voorkomen. De sportparticipatie in deze wijken is echter laag.

De Rotterdamse instellingen FlexusJeugdplein, Thuis Op Straat en Rotterdam Sportsupport zien samenwerking tussen sportclubs en jeugdhulp dan ook een belangrijke maatschappelijke opgave. De vraag is echter, hoe deze samenwerking het beste vormgegeven kan worden, zodat sport daadwerkelijk een positieve bijdragen kan leveren aan de sociale ontwikkeling van (risico)jongeren. Bovengenoemde partijen hebben de samenwerking met Hogeschool Rotterdam, het Verwey-Jonker Instituut en de gemeente opgezocht om deze vraag te beantwoorden. Het door SIA RAAK gesubsidieerde onderzoeksproject kreeg de naam GOAL! en is in januari 2013 van start gegaan.

Onderzoekspilots

GOAL! is gestart in de wijk Hillesluis op Rotterdam-Zuid. In drie pilotteams, samengesteld uit kennis- en praktijkpartners, is de vraag als volgt uitgewerkt:

1. Signaleren, motiveren en doorverwijzen. Als eindresultaat is een signaleringsinstrument en een training ontwikkeld om (vrijwillige) sportbegeleiders te ondersteunen in het oppikken van zorgsignalen. De training biedt handvatten voor het aangaan van een motiverende dialoog met jongeren door een aan te stellen vertrouwenspersoon.
2. Sportpedagogische competenties: Deze pilot heeft een observatie-instrument en een train-de-trainers training opgeleverd gericht op het versterken van de pedagogische competenties van (vrijwillige)sportbegeleiders.
3. Samenwerking: Deze pilot 3 biedt een nauwgezette analyse van praktijkervaringen in de zoektocht naar samenwerking tussen jeugdhulpverlening en sport.

Verder is een film ontwikkeld met inspirerende praktijkverhalen van taekwondovereniging Abdel-Kwan, Hockeyclub Feijenoord en Thuis Op Straat Hillesluis. Bevlogen sportbegeleiders, pedagogen en jongeren laten zien wat sport voor hen betekent. De ervaring die wij als Kenniscentrum Talentontwikkeling van Hogeschool Rotterdam met GOAL! hebben opgedaan, is niet alleen van waarde voor het (hoger)beroepsonderwijs, maar ook voor de praktijk en beleid.

Sociale professionals en sportbegeleiders hebben immers een gedeeld belang om samen te werken aan een sportpedagogische context in de wijk. In het gebied Alexander in Rotterdam wordt de training Zorgzaam signaleren in samenwerking met Rotterdam Sportsupport inmiddels uitgevoerd met vijf sportverenigingen. Dit is een mooi voorbeeld van duurzame doorwerking van GOAL! in de praktijk.

Het Kennismagazine GOAL!, waarin onder andere de onderzoeksresultaten per pilot uitgebreid omschreven staan is, evenals de genoemde trainingen, instrumenten en film, vrij downloadbaar vanaf de site www.hr.nl/goal.

Contactgegevens project Jeugd, Zorg en Sport

Sabina Super
sabina.super@wur.nl
0317-480075